

Politikerne som fikk dobbelt betalt

NRK Stor-Oslo

Journalister:

Dag Aasdalen	dag.aasdalen@nrk.no	976 74 561
Kaja Staude Mikalsen	kaja.staude.mikalsen@nrk.no	471 62 056

Reportasjeleder:

Henriette Mordt	henriette.mordt@nrk.no	911 31 152
-----------------	------------------------	------------

Redaktør:

Chris Carlsen	chris.carlsen@nrk.no	922 88 925
---------------	----------------------	------------

Takk til:

Henriette Mordt for å ha reportasjeledet oss på en suveren måte. Sjefene våre fortjener ros for at de har latt oss holde på med disse sakene så lenge. Cecilie Valentine Brekke har kommet inn som et friskt pust i prosjektet på slutten av året og har levert viktige bidrag. Takk til Silje Rognsvåg og NRK Vestland for å ha delt innsynsdokumentene med oss. Og sist, men ikke minst, takk til våre gode kolleger på Myrens som har måtte løpe dobbelt så fort for at vi skulle få sitte og grave. Det er vi veldig takknemlige for!

Innhold

1. Innledning: 2
2. Hvordan det startet 3
3. Når korte møter blir dyre 3
4. Hvordan gå fram? 4
5. Det store innsynet 6
6. Skattelister og bruttokalkulator 7
7. Skaffer oss oversikt 8
8. Leter etter saker 9
9. Lokalpolitikere tjener mer enn statsråder 10
10. Nekter å stille til intervju 11
11. Brukte partistøtte til å lønne sine egne 12
12. Ufullstendige tall og mangelfull informasjon 14
13. Dialogmøtet 14
14. Oppløsning gir ekstra lønn 15
15. Politikerne som fikk dobbel lønn 16
16. Svar endrer seg 17
17. Dype daler og dalende motivasjon 18
18. Bestemte seg for å betale tilbake 19
19. Flere dyre møter 19
20. Tjener hundretusenvise på siden av jobb 20
21. Konsekvenser 21
22. Vedlegg: 22

1. Innledning:

Stortingspolitikernes ordninger og goder har blitt nøye undersøkt de siste årene. At folkevalgte på Stortinget kan utnytte tilliten de har fått og at kontrollen med misbruk er liten, er tydelig demonstrert blant annet i Aftenpostens avsløringer.

I likhet med stortingspolitikere bestemmer også fylkespolitikere sine egne ordninger, som i praksis er betalt av skattebetalerne. Men fylkespolitikere har ofte fått styre med sitt, uten for mye innblanding fra pressen.

En oversikt fra Viken fylkeskommune sier at de i 2022 skulle bruke rundt 50 millioner kroner på godtgjøringer til seg selv. En grundig gjennomgang av godtgjøringene i fylkespolitikken kunne vi ikke huske å ha sett. Burde ikke noen kikke dem i kortene?

Vi har gjort et forsøk.

Målet har vært å undersøke om godtgjøringene er innenfor rimelighetens grenser og at ordningene ikke misbrukes. Vi har ikke funnet direkte ulovligheter, men flere av ordningene bryter nok med det mange synes er rett og rimelig.

Gjennom åtte saker fra mars til desember 2022 har vi funnet flere former for doble lønninger og rause ordninger i fylkespolitikken.

Før Akershus, Østfold og Buskerud slo seg sammen fant vi at mange av politikerne beholdt lønna de hadde i gammelt fylke, samtidig som de også fikk lønn fra det nye sammenslåtte fylket. Andre politikere har kombinert verv både i kommune og fylke og endt opp med bedre lønn enn statsråder. Atter andre igjen har fått lønna jekket opp med flere hundre tusen kroner ved hjelp av partistøtte, uten at dette var synlig i fylkets egne lønnsoversikter. Politikere med fast lønn skulle også ha ekstra betalt for å delta på møter om å oppløse fylket.

Sakene har satt lønnsnivået i fylkene på dagsorden. Bare i lesertall på nettet har vi nådd over 1,1 millioner. Vi har prøvd å gjøre sakene så lettleste og tilgjengelige som mulig. Vi har omtalt betalingen til politikerne som lønn selv om det strengt tatt heter godtgjøringer.

Metoden har vært å sende innsynsbegjæringer. Flere hundre eposter med spørsmål, innsynskrav og purringer har vært sendt til fylkesadministrasjonene, enkeltpolitikere og partiene. Det har vært en tålmodighetsprøve å få ut informasjon og riktige tall.

Etter våre oppslag har flere av de lukrative reglene i Viken blitt endret. Utbetalinger på opptil 100.000 kroner har blitt stoppet. Og det er nærmest opplest og vedtatt at det rause lønnsnivået må ned når de gamle fylkene skal gjenoppstå i 2024.

2. Hvordan det startet

Inspirert av avsløringene fra Stortinget hadde vi lenge snakket om at noen burde gå inn å ha en grundig gjennomgang av hva slags ordninger og godtgjøringer fylkespolitikere har.

Rundt 2020 da fylkene Akershus, Østfold og Buskerud skulle slå seg sammen, var det omtalt i media at ekstra møtevirksomhet for politikerne hadde gjort at lønningene deres steg. I et svar som redaksjonen fikk fra fylkesrådets informasjonsavdeling, gikk det fram at enkelte politikere fra Akershus hadde fått godtgjøring fra både nytt og gammelt fylke samtidig.

Dette syntes vi hørtes betenkelig ut.

Men den våren var det andre ting som gjorde at et graveprosjekt i fylkespolitikk ikke kunne prioriteres i en liten redaksjon. Snart handlet alt om korona.

3. Når korte møter blir dyre

Pandemien som ødela forhåpningene om et graveprosjekt i første omgang, skulle bli veien inn i neste. I koronaperioden måtte politikerne være på hjemmekontor, og møtene ble holdt

på Teams. Samtidig begynte Viken å legge ut opptak av Teams-møtene som dokumentasjon på hva som ble sagt og bestemt.

En iøynefallende detalj på disse opptakene var lengden på møtene som sto med store tall på forsiden. 19 minutter sto det på et av møtene i næringskomiteen. 40 minutter på et annet i samferdselskomiteen. Åpenbart var det mangel på saker å diskutere i flere av komiteene, som dermed kunne runde av møtene raskt.

Undring er ofte et utgangspunkt for nyhetssaker. Det var det også i dette tilfellet.

Følgende epost ble sendt: *«Ser at politikerne har en del korte møter om dagen. Lurer på hva de får for slike korte møter som varer fra en halv time og opp mot et par timer?»*

Spørsmålet ble sendt til fylkestingets sekretariat i Viken fylkeskommune 7. mars. Svaret kom etter en halv time: *«Møtegodtgjøringen er kr. 3384 for alle møter i fylkestinget og underliggende organer, samt i møter hvor en representant er valgt av fylkestinget til å representere fylkeskommunen»*

Svaret var altså at møtene kunne være så korte de ville uten at det fikk betydning. De ville likevel gi full uttelling i honorar.

På bare noen minutter på kjøkkenet, med laptop og kaffekopp, kunne fylkespolitikere i Viken altså tjene tusenvis av kroner.

Var dette rimelig? Og hvordan var de andre ytelsene?

4. Hvordan gå fram?

For å finne hvilke regler og betingelser som gjelder for politikerne, kan man prøve å google navnet på fylkeskommune/kommune og «godtgjøring». Oversiktene ligger ellers gjerne tilgjengelig på hjemmesidene deres. Ofte ligger godtgjøringsreglementene også på Lovdata. Der kan man se at fylkene har innrettet seg forskjellig med ulike regler og lønnsnivå.

Så hvordan var det med møtelengde og honorar andre steder?

Flere fylker har graderte møtehonorar-satser etter hvor lange møtene er. Noen steder er det sånn at møtet må være lengre enn fire timer for at det skal betales den høyeste satsen.

Men i Viken var det ingen slike regler. Et møte er et møte, uansett hvor kort det er.

I Vikens regelverk står det til og med at politikerne kan få full møtegodtgjøring flere ganger samme dag. Selv om det ofte kan ligge forberedelser til møter også innbakt i møtegodtgjøringen, virket dette urimelig raust på oss.

Og var det ingen grenser for hvor mange møter til over 3000 kroner stykket politikerne kunne delta på i løpet av en dag?

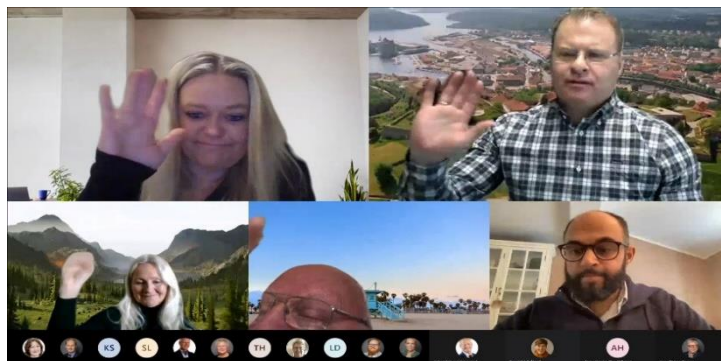
De fleste kommuner og fylkeskommuner har en politisk møtekalender som viser oversikt over møtetidspunkt både i framtid og fortid. Vi undersøkte bakover om det var dager med flere møter der samme representanter deltok. Vi fant at dette ikke var vanlig, men en dag var det både fylkestingsmøte og møte i finansutvalget.

Videologgen viste oss at møtet i finansutvalget hadde vart i fem minutter.

Det var ikke dermed gitt at politikerne i utvalget hadde fått penger for det fem minutter lange møtet og fylkestingsmøtet samme dag. Regelen var ifølge sekretariatet at politikerne sender inn krav for møtene de har deltatt på. Men joda, etter at vi ba dem undersøke, viste det seg at fem representanter hadde gjort krav om betaling for begge møter, altså sammenlagt 6600 kroner.

Vi hadde bedt sekretariatet sjekke om det hadde vært enda flere møter der samme politiker deltok på en dag. De fant også et annet tilfelle der det hadde vært et kort møte samme dag som et lengre fylkestingsmøte. Når det gjaldt om det kunne vært *enda* flere møter enn to på samme dag tilbake i tid, svarte de at det var nærmest umulig å finne ut av, men at dette ikke var trolig. Grunnen er at man prøver å unngå å legge flere møter til samme dag.

Selv om vi ikke fant enda verre tilfeller, syntes vi at det vi hadde funnet var oppsiktsvekkende nok. At politikerne i Viken fikk over tre tusen kroner for fem minutter på Teams.

Dagen vi publiserte saken, var Viken-politikerne på et to dagers fylkestingsmøte på et høyfjellshotell på Gol. I kveldssendingen unnskyldte de seg med at de ikke hadde tenkt på muligheten av så korte møter da reglementet ble vedtatt i forrige periode. I fylkestinget to måneder senere ble regelverket korrigert.

Nå ble det slått fast at det ikke lenger skulle være mulig å få betalt for korte møter før, under, eller etter fylkestingsmøter.

5. Det store innsynet

Saken om de korte møtene ble starten på et større graveprosjekt. Vi bestemte oss for at vi skulle be om lønnsutbetalinger, reiseregninger og refusjon for tapt arbeidsfortjeneste, men før vi fikk sendt innsynskravene, ble vi gjort oppmerksomme på at kolleger i NRK Vestland allerede hadde krevd innsyn i godtgjøringene til alle politikere i alle landets fylkeskommuner. Derfor trengte ikke vi å gjøre dette selv.

Det hadde vært tungt og tidkrevende for kollegene våre å få innsyn. Da svarene begynte å komme, hadde de av ulike årsaker ikke mulighet til å gå inn i materien selv.

I sitt innsynskrav hadde NRK Vestland bedt om full oversikt i Excel, eller tilsvarende filformat, over hvilke verv hver politiker har politisk, i ulike selskaper og hva slags godtgjøring de har fått per verv. De ba om de faktisk utbetalt-summene per år fra 2011 og til og med 2021. Dersom fylket ikke hadde dette, ba de om at det ble gjort en sammenstilling i Excel i tråd med paragraf 9 i Offentlighetsloven.

Målet var å bruke svarene fra fylkene til å lage egne sammenstillinger. Men svarene fra fylkene kom i ulike tekniske formater og svarte ikke ut de detaljerte kravene i bestillingen. Vi fikk oversendt materialet fra NRK Vestland og skulle også overta oppfølgingen med blant annet Viken, som da kun hadde oversendt inntektsopplysninger for årene 2020 og 2021.

Det var veldig fint at det gode forarbeidet som var gjort, kunne komme oss til gode og at gode kollegaer ville dele informasjonen de satt på med oss. Da vi gikk i gang med å bearbeide stoffet, ble det satt av et eget kontor der vi kunne jobbe i fred i noen uker.

6. Skattelister og bruttokalkulator

Vi satt nå med detaljerte oversikter over hva slags betalinger politikerne i Viken hadde fått i to år. Men vi visste ikke hva de tjente, egentlig.

Politikerne kunne jo ha andre inntekter ved siden av fylkespolitikken, og de kunne jo ha verv andre steder som også bidro. Vi måtte skaffe oss oversikt.

Det første vi grep til var skattedata, som pressen har tilgang til. Skattelistene inneholder navn, formue, inntekt og beregnet skatt for alle som bor i Norge, samt postnummer og fødselsår.

Vi startet med å ta kontakt med NRK sitt researchsenter for å be om hjelp til søk i skattedata. Vi ga dem et tjuetalls navn, og de ga oss skatteopplysningene for ti år tilbake. Ettersom vi stadig trengte å utvide med flere av de 87 representantene i fylkestinget, fikk vi etter hvert tilgang til verktøyet som gjorde det mulig for oss å søke fritt i skattelistene selv.

Da vi hadde innhentet alle skatteopplysningene på de aktuelle politikerne, sjekket vi de forskjellige beløpene i en bruttoinntektskalkulator. Den fant vi på smartepenger.no. Det er jo nettoinntekten som står i skattelisten, altså deres egentlige inntekt fratrukket gjeldsrenter og andre fradrag. Hva de tjener kan være mye høyere en nettotallet som står i skattelista. Ved å legge inn summene for nettoinntekt, skatt og formue regner bruttokalkulatoren ut den egentlige inntekten.

I starten var vi litt skeptiske til hvor riktige utregningene i kalkulatoren egentlig var, men det var ingen av politikerne som protesterte på at vi hadde for høyt tall. Vi sendte nemlig epost til politikerne vi ville sjekke nærmere og ba dem redegjøre for egne godtgjøringer, bekrefte summene vi hadde kommet frem til og presisere hvor og hvem de fikk pengene sine fra.

7. Skaffer oss oversikt

Kommunenes organisasjon KS har et [styrevervregister](#) hvor politikerne i landets kommuner og fylkeskommuner oppfordres til å legge inn informasjon om verv og økonomiske interesser. For å finne ut om de hadde tilleggssinntekter søkte vi også her.

Vi søkte dem også opp i Biwzeb. Dette er et webbasert verktøy som inneholder informasjon om alle norske selskaper. Der kan man søke om personer har eierposter eller styreverv.

På den måten prøvde vi å skaffe oss oversikt over de best betalte politikerne i Viken. Dette ble grunnlaget og utgangspunktet for flere av sakene vi skulle lage fremover. Dette materialet kom vi tilbake til flere ganger underveis og var helt avgjørende for det videre arbeidet.

For å beholde oversikten opprettet vi også en side på Trello, som er et enkelt dataverktøy man kan bruke til å systematisere informasjon. Vi brukte også egne mappesystemer i OneDrive, hvor vi la alle innsynene våre og transkriberte intervjuer.

8. Leter etter saker

Oversikten over godtgjøringene som Viken fylkeskommune hadde oversendt, besto av flere sider lange Excel-dokumenter. Men datamengden var egentlig ikke så stor. Det var ett dokument for 2020 og ett for 2021. Hver på rundt 250 linjer.

Her var navnene på alle politikerne plassert under hverandre på venstre side. I kolonnene til høyre for navnet var det angitt hva slags verv de har; om de er vanlige folkevalgte, eller sitter i fylkesrådet eller noe annet. Deretter en tre eller firesifret kode og en sum. Som vi etter hvert skulle lære oss, betyr kode 360 fast godtgjøring, 6310 står for tapt arbeidsfortjeneste, 6301 møtegodtgjørelse osv. Hver politiker kunne ha flere linjer alt etter hvilke ytelser de får.

Målet vårt var jo å undersøke at politikernes godtgjøringer var innenfor rimelighetens grenser og at ordningene ikke misbrukes. Så hvordan skulle vi angripe Excel-oversiktene? Hva skulle vi lete etter? I starten lette vi i blinde.

Det mest iøynefallende var variasjonene i lønnskategori 6301 (variabel godtgjørelse). Noen hadde null, noen hadde noen få titusener, mens andre hadde godt over 100.000 kroner for møtene i løpet av året.

Politikerlønningene i fylker og kommuner består enten av et fast beløp i året eller av et lavere fast beløp i tillegg til møtegodtgjørelse. **De som har heltidsverv, slik som ordførere, fylkesråder og i Vikens tilfelle partienes gruppeledere, får normalt ikke betalt for å gå i møter.**

Men som vi skulle oppdage er det ikke alltid politikerne mener de trenger å følge dette grunnprinsippet. At noen har høye møtehonorarer og andre lave, kan være naturlig og er ikke galt i seg selv.

For å prøve å skjønne mer ba vi om innsyn i bilagene til flere av politikerne. Både reiseregninger, skjema for tapt arbeidsfortjeneste og møtegodtgjøring. Pussig nok var det faste deltidspolitikere som sto helt uten møtegodtgjørelse.

Vi meldte tilbake til fylkestingets sekretariat at det var mye ved oversiktene som vi fant underlig og at det var vanskelig å stole på tallene. Blant annet skulle man tro at deltidsansatte politikere ikke går hele år uten å få møtegodtgjøring. Men slik så det ut til at det var.

En av forklaringene vi fikk tilbake fra sekretariatet, var at det er opp til hver enkelt politiker å kreve penger for møtene de går i. Noen politikere, skulle det vise seg, leverte bilagene ett år for sent. Dermed ble summene for det året kunstig høye. Mens det foregående året ble kunstig lavt.

Vi skulle oppdage at det var ulike grunner til at summene virket feil. Noen av politikerne hadde ikke oppdaget, eller skjønt, at de skulle ha betalt for alle møtene de gikk i, før vi begynte å stille spørsmål. Paradoksalt nok var noen av de første funnene våre at flere av dem hadde gått glipp av store summer i møtehonorar!

9. Lokalpolitikere tjener mer enn statsråder

Noen av politikerne i Viken har relativt høy fast godtgjøring, men uten å være definert som politikere med heltidsverv. Det gjør at de også kan få møtehonorar.

Særlig gjelder dette lederne for de seks underkomiteene, samt lederen for kontrollutvalget. I oversiktene våre sto de med 620.000 kroner i fast godtgjøring. To som pekte seg ut i vår oversikt blant de best betalte politikerne var Kari Sofie Bjørnsen fra Høyre og Ida Ohme Pedersen fra Frp.

En sjekk i oversikten vi hadde laget oss tidligere, viste at de hadde 1,4 og 1,8 millioner kroner i inntekt i året. Hvordan kom de opp i så store beløp? Det er en kjent sak at mange

fylkespolitikere også sitter som politikere i kommunen de kommer fra. Vi hadde fått høre at dette også gjaldt de to komitelederne.

I Viken er det en regel som sier at ingen skal tjene mer enn 90 prosent av ordføreren på sine verv i fylkespolitikken. Men det er ikke noe forbud mot å tjene mer, hvis pengene kommer utenfra, for eksempel fra en kommune. Vi sendte innsynsbegjæringer til Asker og Bærum kommuner hvor politikere bor. Svaret var at begge hadde svært godt betalte verv også på hjemmebane.

Ved å legge disse summene sammen fant vi ut at Bjørnsen og Ohme Pedersen tjente mer enn statsråder ved å kombinere verv.

Bjørnsen er deleier og styreleder i et advokatfirma ved siden av politikken. Alt i alt tjener hun mer enn Norges statsminister. Vi valgte likevel å kun fokusere på pengene hun fikk for sine politiske verv.

Er det rimelig at to relativt ukjente politikere skal tjene mer enn statsministerens mest betroede menn og kvinner? Vi ønsket å rette et kritisk søkelys på hvordan systemet gjør dette mulig. Vi tok kontakt med politikere gjennom e-post. Vi ba dem bekrefte at tallene våre stemte og ba dem si sin mening om lønnsnivået.

«Så vidt vi kan se er du en av de best betalte politikere i Viken. Godtgjøringen er også høyere enn den statsrådene får. Sånn reglene er, er det ikke noe i veien med disse lønningene, men vi skulle gjerne hatt dine synspunkt på lønnsnivået. Vi ønsker også å vite hvor mye arbeid som ligger bak en godtgjøring som dette.»

10.Nekter å stille til intervju

De to ga oss noen svar på e-post, men svarte at de ikke ville la seg intervju.

Vi ville gjerne møte dem fysisk og benyttet igjen møtekalenderen på fylkeskommunen sine sider.

Der så vi at de to snart skulle delta på et møte i "Geografisk utvalg". Dette er åpne møter som media er velkommen til å delta på. Vi bestemte oss for å dra dit for å prøve å få de to i tale. Da dagen kom, ønsket ingen av dem å la seg intervju. Det synes vi var veldig synd.

For det første, så er det dårlig for sakens skyld. Vi ønsker selvfølgelig at de vi lager journalistikk om skal komme ordentlig til orde. Det gir et mer nyansert bilde. Det gir oss også mulighet til å få svar som ikke er nøye bearbeidet bak en dataskjerm på forhånd. Vi blir også fratatt muligheten til å stille oppfølgingsspørsmål og risikerer å få svar som slett ikke svarer på de spørsmålene vi har stilt.

Det er et kjent problem i journalistikken at åpne kilder kun vil svare skriftlig på allerede tilsendte spørsmål. Dette har også vært et tilbakevendende problem i dette sakskomplekset.

En av begrunnelsene for at norske rikspolitikere fortjener høy lønn er at de får mye publisitet og må stille i media. De skal kompenseres for sin eksponering. Selv om de to fylkespolitikere vi ønsket å intervju tjener mer enn dem, så ville de ikke svare på spørsmål foran kamera. I det minste fikk vi ta et bilde av de to sammen.

11. Brukte partistøtte til å lønne sine egne

Epost-forespørsler tidlig i arbeidet vårt til flere av de best betalte deltidspolitikere hadde også ført til nye spørsmål som vi måtte rette til fylkeskommunen.

For etter hvert som svarene fra fylkespolitikere selv begynte å komme inn, fikk vi opplyst at Høyres mest profilerte politikere fikk ekstra betaling fra egen gruppe. Dette stusset vi over.

Dette var penger som kom fra de såkalte gruppemidlene som fylkeskommunen betaler de enkelte partigrupper etter størrelse, og som partiene rår over selv. Denne potten kalles partistøtte og opposisjonstillegg. Den er på rundt 10 millioner kroner totalt i Viken. Det er mye penger, og derfor ville vi undersøke dette nærmere.

I forskriften "Folkevalgtes arbeidsvilkår og regler om fylkeskommunal støtte til partiene i Viken fylkeskommune", står det blant annet: "Det er en forutsetning at tilskuddet skal komme fylkestingsgruppen til gode, og det skal ikke brukes til generelt partiarbeid."

Vi ble nysgjerrige på hvordan partiene disponerer disse pengene. Sekretariatet fortalte oss at dette var penger de ikke hadde oversikt over. Det vi spurte om, måtte partiene selv svare på. Vi sendte derfor innsynsbegjæringer til alle partier i fylkestinget og ba om svar på hvordan de bruker disse pengene.

Høyre var først til å svare. Seks av deres fremste politikere fikk store beløp.

Var det slik de andre partiene også brukte sine penger? I innsynsbegjæringene vi hadde sendt til alle partiets gruppeledere, ba vi om å få se budsjettene deres. Vi ba dem presisere hvordan de disponerte sin partistøtte eller opposisjonstillegg. Dette var informasjon som det tok tid å få, men etter flere purringer hadde vi fått svar fra alle sammen.

Oversikten vi nå hadde fått, viste at Høyre skilte seg ut. Der fikk flere politikere summer mellom 50.000 og 300.000 kroner direkte fra eget parti.

Ingen andre bevilget sine representanter så høye summer som dem. De andre partiene brukte sine penger til møter, reiser, sekretærer og frikjøp.

12.Ufullstendige tall og mangelfull informasjon

Svarene vi hadde fått fra partiene, viste at det var mulig for partiene å bevilge seg store summer i ekstra lønn til politikere uten at dette sto i den offisielle lønnsversikten. Dette synes vi var problematisk og konfronterte sekretariatet.

De sa de ikke skjønnte at partistøtten var en del av vår innsynsbejæring, selv om disse pengene utbetales gjennom samme lønnssystem.

De avviste også på det sterkeste at de hadde prøvd å holde informasjon tilbake. Kravet fra oss var derfor at de måtte lage en ny oversikt der alle pengene til politikerne var med.

Normalt er tonen med sekretariatet god. De svarer ordentlig og lover å komme tilbake med svar. Tonen er også uformell og uten henvisninger til paragrafer i offentlighetsloven.

Men nå begynte frustrasjonen å bygge seg opp. Vi hadde også en lang rekke innsynskrav som hadde hopet seg opp og som vi ikke ante om de kom til å etterkomme.

Vi hadde behov for å samle trådene.

For å komme videre, ba vi om et møte med direktøren for fylkestingsekretariatet og lederen for kommunikasjonsavdelingen ved Fylkesrådslederens kontor.

13.Dialogmøtet

På møtet stilte vi med en journalist og nyhetssjef. Viken stilte med presseleder i tillegg. Stemningen på møtet var høflig og god.

Viken-sjefene bedyret at de både forsto og støttet vårt arbeid, men at det ville innebære svært mye jobb for dem å fremskaffe det vi ba om. Informasjon eldre enn Vikens opprettelse var vanskelig å få tak i. De lå i nedlagte arkivsystemer. For å finne eldre lønnsinformasjon måtte man fysisk inn i disse. Når det gjaldt lønnsinformasjonen fra partistøtten, måtte dette oppdateres manuelt.

Men å be om et møte ansikt til ansikt kan ha vært et smart grep.

De tilbød seg at pressesjefen skulle bruke helgen på å oppdatere registeret med den skjulte partistøtten slik at vi fikk den raskt. Ved å ha møtet fikk vi snakket igjennom innsynskravet, og uten at det låste seg i en langvarig konflikt.

Etter møtet fikk vi denne eposten:

«Takk for møtet i dag, fra vår side var det veldig nyttig å få snakket om forventninger og ikke minst konkretisert hva dere ønsker fra oss. Det gjør det enklere å spisse leveranser til det dere faktisk trenger».

Etter møtet ble partistøtten en del av lønnsstatistikken fra Viken fylkeskommune. Den fikk vi tilsendt. Det var viktig for oss at informasjonen om partistøtten ikke bare skulle komme fra partiene selv. Vi var redde for at partiene ikke hadde gitt oss hele sannheten. Vi ønsket å få tallene fra sekretariatet også, som var en mer nøytral part.

I juni kunne vi endelig fortelle at flere av fylkespolitikere i Viken gir seg selv feite lønnstillegg i skjul, samtidig som flere av dem har millionlønninger fra før av.

14. Oppløsning gir ekstra lønn

Vi begynte nå å få ganske god oversikt over lønnsutbetalingene til fylkespolitikere. Blant annet visste vi nå at å sitte i forskjellige utvalg ofte også er godt betalt. I forbindelse med oppløsningen av Viken var det satt ned et nytt utvalg som skulle jobbe med denne prosessen: Geografisk utvalg.

Da vi spurte fikk vi vite at hver representant skulle ha 45.000 kroner i året for å sitte i utvalget. Møtene i utvalget startet opp i april 2022, men i 2023 er det valg. Derfor ville godtgjøringene etter alt å dømme vare frem til september 2023. Samlet godtgjøring for perioden ville derfor bli ca. 65.000 kroner.

Det sitter til sammen 87 politikere i de geografiske utvalgene til Akershus, Østfold og Buskerud. Ved å gange 87 med 65.000 fant vi ut at det til sammen dreide seg om rundt 5,6 millioner kroner, som politikerne skulle få av skattebetalernes penger for å oppløse Viken og etablere de gamle fylkeskommunene igjen. Vi gikk gjennom lista for å se hvem det var som skulle få betalt. Der så vi at det ikke bare var deltidspolitikere, men også politikere som har politikk som sin heltidsjobb.

Det brøt med hovedregelen om at heltidsansatte ikke får betalt for møter.

Noe vi ofte har gjort underveis, er å sammenligne politikere med såkalte «vanlige folk». Vårt oppdrag som journalister er å være på lag med leserne, lytterne og seerne. Vi skal stille spørsmål på vegne av dem og være kritiske til maktpersoner. Folk flest får ikke betalt for å gå på møter i arbeidstida. Det gjør heller ikke stortingspolitikere. Så hvorfor gjelder det andre regler for fylkespolitikere?

Det fylkespolitikerne ønsket å bevilge seg selv gjennom utvalget var ikke ulovlig, men da vi presenterte saken om at de ville gi seg selv millioner i ekstra lønn for å oppløse Viken, var det mange som mente det var både umoralsk og urimelig.

Etter at saken vår ble publisert, har politikerne snudd. Heltidspolitikere får ikke lenger betalt for å sitte i Geografisk utvalg i Viken.

15.Politikerne som fikk dobbel lønn

Som nevnt innledningsvis hadde vi tidlig fått info om at enkelte politikere i Akershus skulle ha fått lønn både fra Viken og sitt gamle fylke etter at Viken var konstituert i oktober 2019. Altså dobbel lønn.

Ettersom Viken bare var én av sju fylkessammenslåinger, ville det være naturlig å se om politikerne andre steder hadde gjort som Akershus, eller om de hadde klart seg med lønn bare fra ett sted.

Vi startet med å ringe enkelte av fylkesordførerne eller lederne av fylkestingsekretariatene for å høre. Flere slet med å huske. Noen lovte å sette i gang en prosess for å få klarhet. Trøndelag var sikker på at det samme ikke hadde skjedd der, det samme gjaldt Agder.

I Troms og Finnmark derimot fikk vi forståelsen av at det samme hadde skjedd som i Akershus. At politikere der hadde fått betalt fra både nytt og gammelt fylke samtidig. Vi sendte innsynsbegjæring som vi fikk svar på raskt. Der sto tallene sort på hvitt. Noen av politikerne hadde fått 100.000 kroner fra gammelt fylke og 100.000 fra nytt i de drøyt to månedene som fylkene eksisterte side om side.

Vi skjønnte at vi hadde fått snusen i en god sak og tilpassede innsynsbegjæringer ble sendt til alle fylker. Et eksempel:

“NRK ønsker å få svar på følgende spørsmål: Var det på noe tidspunkt noen som satt i Troms fylkesting eller Finnmark fylkesting, som fikk dobbelt betalt fra enten Troms fylke eller Finnmark fylke og Troms og Finnmark fylkeskommune samtidig? Hvis ja, hvorfor? Hvis nei, hvorfor ikke?”

16.Svar endrer seg

Fra flere av fylkene fikk vi vedtak fra gamle protokoller som svar. Dette var altså gamle vedtak som skulle si hvordan politikerne skulle lønnes i perioden hvor gammel og nytt fylke ville eksistere samtidig.

De gamle vedtakene kunne være vanskelig å forstå.

De kunne si noe om at ordførere og andre heltidspolitikere ikke skulle ha dobbel lønn, samtidig var det uklart for oss hva deltidspolitikerne faktisk skulle få. Vi måtte gå mange runder med flere av fylkene for å få dem til å konkretisere hvordan reglene ble praktisert. Flere fylker sleit med å svare. Da vi etter flere måneder fikk en liste fra Vestfold og Telemark, sto det der at nærmere 20 politikere hadde fått doble beløp i mange titusenkronersklassen.

Heldigvis offentliggjorde vi ikke denne listen.

Da vi sjekket med en politikerne, ble han ganske forbløffet. Han kunne ikke skjønne at han hadde fått lønn både fra gammelt og nytt fylke og fant heller ikke tegn til dette da han sjekket bakover i tid i nettbanken sin. Dette fikk oss til å tvile på informasjonen fra fylkeskommunen. Vi ba dem sjekke at opplysningene de hadde gitt om alle politikerne virkelig stemte.

Da de kom tilbake til oss etter noen dager, hadde pipa fått en annen lyd. Nå var det bare én politiker som det ble fastslått hadde fast lønn fra to steder. Det gjaldt også bare noen dager i november 2019.

Problemet var at de faktiske utbetalingene ikke var kontrollert. Fylket hadde kun tatt utgangspunkt i at reglementet og vedtakene som ble gjort på det tidspunktet, ble fulgt og regnet deretter. Men noe hadde åpenbart skjedd, som gjorde at informasjonen ble riv ruskende gal.

17.Dype daler og dalende motivasjon

Alle feilene vi hadde oppdaget i tallene så langt, var en vekker. Vi tok umiddelbart kontakt med de andre fylkene og ba dem kontrollere at tallene vi hadde fått ikke bare var utregninger, men faktisk ble utbetalt av lønningskontoret. Også i andre fylker skiftet tallene. Det gjorde at saken måtte drøye enda lenger før publisering og ble starten på en veldig lang og krevende prosess for oss. Vi begynte å miste troa på at vi kunne publisere noe som helst, ettersom det stadig var feil og mangler i det vi fikk tilsendt fra fylkene. Det tok også veldig lang tid å få svar på det vi etterspurte. Og vi var redde for at informasjonen vi fikk ikke stemte. Vi var redde for å publisere noe som var feil. Saken så lenge ut til å smuldre opp.

I sånne perioder er det utrolig viktig å motivere hverandre og spille på lag. Vi brukte mye tid på å snakke høyt om saken og hva vi faktisk kunne fortelle. Vi hadde egentlig veldig mye gull når vi fikk tenkt oss om.

18. Bestemte seg for å betale tilbake

I oversikten fra Akershus så vi at en av dem som hadde fått høyest dobbel betaling, var gruppeleder for MDG og heltidspolitiker, Kristin Antun. Hun hadde fått over 30.000 kroner for mye fra gamle Akershus. Vi tok kontakt for å be om et intervju. Da sa hun at hun ønsket å betale disse pengene tilbake til Viken fylkeskommune. Hun synes det var galt at hun hadde fått dobbelt betalt.

Det er ikke hverdagskost at politikere ønsker å betale tilbake penger de har fått eller tar så sterk selvkritikk. Vi skjønnte at vi begynte å bygge en veldig god sak.

For å verifisere at Antun faktisk betalte tilbake pengene hun hadde fått, sjekket vi dette med sekretariatet. De kunne bekrefte at hun hadde bedt om å få tilbakebetale pengene og at dette ville bli trukket fra hennes lønn påfølgende måned.

Før saken ble publisert gikk vi flere runder på om vi skulle gå ut med navn og enkeltsummer. Vi var redde for at tallene vi hadde fått fra fylkene ikke ville være riktige og at vi skulle henge ut noen urettmessig. Vi landet på å kun navngi politikere som vi hadde intervjuet og hvor summene var kontrollert av oss. Og vi var nøye på å presisere at det var fylkene som hadde gitt oss tallene vi brukte.

Da saken om de doble lønningene endelig var klar til publisering, vakte den stor oppmerksomhet. Mange lokalmedier kjørte egne saker i dagene som fulgte, det ble skrevet lederartikler og Fredrik Solvang inviterte flere av politikerne til Debatten.

19. Flere dyre møter

Selv om mange av politikerne i Viken har svært godt betalt, har lønningene en tendens til å øke i urolige tider, slik det skjedde da fylkene skulle slå seg sammen.

Som en del av oppløsningsprosessen i Viken skulle det høsten 2022 ansettes nye fylkesdirektører i Akershus, Østfold og Buskerud. Tre utvalg var i sving. Ett for hver av fylkene med tre fylkestingspolitikere i hver.

Da vi forhørte oss om godtgjøringen på fylkeshuset, fikk vi først vite at det ikke var bestemt hva slags betaling det skulle være. Og at det ikke var gitt at medlemmene skulle ha ekstra betalt for denne jobben. For oss virket dette rart og “for godt til å være sant”. Det skulle vise seg å stemme.

I et fylkestingsmøte vi fulgte med på ble det nevnt, nærmest i en bisetning, at det nå var bestemt at vanlige møtesatser ville gjelde. Etter regulering av satsene 1. mai 2022, var vanlig honorar for medlemmer blitt skrudd opp til 3646 kroner. For leder av utvalg er betalingen den dobbelte; 7292 kroner. Potensielt kunne det være snakk om svært mye penger.

Vi ba om innsyn i hvilke møter som hadde vært holdt og lengden på hver av dem. Et av utvalgene hadde hatt en serie med 16 møter, som delvis var gjennomført på video og hvor svært mange av dem var korte. Kalkulatoren sa at betalingen ville bli 117.000 kroner for lederen av det ene utvalget og 58.000 kroner for de andre. Blant mottagerne var de høyest gasjerte i fylkespolitikken.

Etter at vi fortalte om dette, ble alle utbetalingene frosset. Alle var enige om å skru ned honorarene til 16.000 per politiker. Slik ble flere hundre tusen kroner spart inn.

20. Tjener hundretusenvis på siden av jobb

Da vi hadde sjekket fylkespolitikernes inntekter på vårparten, fant vi en politiker som hadde statsråd-nivå på lønna. Det var ikke fordi han kombinerte ulike politiske verv, men fordi han kombinerte kommunal jobb og verv som komiteleder i Viken, bekreftet han i en epost til oss. Ut fra vervene han hadde, kunne vi regne ut at han har rundt 700.000 kroner fra politikken i året.

Det å være deltidspolitiker på si kunne åpenbart også være godt betalt.

Vi visste at politikerne hadde rett til fri når de skulle i møter, men hvordan lønna ble bestemt var vi usikre på. På høstparten sendte vi ut noen spørsmål til rundt 20 av politikerne i Viken

som vi visste ikke var fulltidspolitikere. En god del av dem svarte at de fikk fri med lønn til å gå i møter. Andre svarte at deres arbeidsgivere betaler lønn som normalt, men søker pengene tilbakebetalt fra Viken. Andre igjen sa at de selv må søke erstatning for tapt arbeidsfortjeneste.

For å få oversikt over omfanget, søkte vi innsyn i fylkeskommunen og fikk beløpene som politikerne eller deres arbeidsgiver fikk refundert. Vi ba også fylket gi oss oversikt over møtedager som politikere eller deres arbeidsgivere har krevd erstatning for. Her fikk vi innsyn i offentlig ansatte sine dager, men ble nektet innsyn i detaljene rundt politikere som er ansatt i det private, ettersom deres lønn som hovedregel er taushetsbelagt.

Det store bildet vi dannet oss, var at politikerne går i mange møter på dagtid, får betalt lønn på toppen og får møtegodtgjøring og fast godtgjøring i tillegg.

For å sette dette i perspektiv sammenlignet vi fylkespolitikernes ordninger med andre som gjør samfunnsnyttige oppgaver ved siden av sin vanlige jobb. Mange mente i ettertid at politikerne igjen hadde bevilget seg selv for rause ordninger.

21.Konsekvenser

Som vi allerede har vært innom, har politikerne i Viken gjort endringer i sitt lønnsreglement etter våre oppslag. Politikere har betalt tilbake godtgjøringer og stoppet utbetalinger av gigantiske møtehonorar i flere ansettelsesutvalg. Møtehonorarer som skulle blitt utbetalt til heltidspolitikere i Geografiske utvalg, har blitt trukket tilbake.

Kritikken mot Viken har vært at ordningene har vært for rause, og dette er også åpent erkjent blant fylkets egne politikere.

Sakene våre har også skapt mye debatt og engasjement blant leserne. Lesere, seere og lyttere har også fått mer informasjon om hvordan fylkespolitikernes godtgjøringssystemer fungerer og hvordan skattebetalernes penger forvaltes. Responsen tilbake til oss fra publikum har vært overveldende.

Den store prøven på om sakene våre har fått innvirkning, gjenstår å se. Før sommeren skal Akershus, Buskerud og Østfolds godtgjøringsreglement fastsettes. Disse vil gjelde fra høsten 2023 når de nyvalgte fylkestingene samler seg etter valget.

Ganske sikkert bør noen gå disse ordningene nærmere etter i sømmene. Vi har tenkt å gjøre vårt. Arbeidet forsetter i 2023.

22.Vedlegg:

30.mars 2022:

Viken-politikere kan tjene over 3000 kroner på fem minutter:

<https://www.nrk.no/osloogviken/politikere-i-viken-fylkeskommune-kan-tjene-40.000-kroner-i-timen-i-moter-1.15884869>

16.mai 2022:

Lokalpolitikerne Ida og Kari Sofie tjener mer enn landets mektigste politikere:

<https://www.nrk.no/osloogviken/lokalpolitikere-tjener-mer-enn-landets-mektigste-politikere-1.15914110>

25. Mai 2022:

Politikere skal ha millioner i ekstra lønn for å oppløse Viken:

<https://www.nrk.no/osloogviken/politikere-far-ekstra-betalt-for-oppløsning-av-viken-1.15965992>

7.juni 2022:

Fylkespolitikere gir seg selv feite lønnstillegg i skjul:

<https://www.nrk.no/osloogviken/fylkespolitikere-gir-seg-selv-feite-lønnstillegg-i-skjul-1.15961296>

27.september:

Politiker fikk 117.000 kr for å ansette ny sjef:

[https://www.nrk.no/osloogviken/politikere-tjente-godt-pa-ansette-nye-sjefer-i-buskerud - akershus-og-ostfold-1.16110927](https://www.nrk.no/osloogviken/politikere-tjente-godt-pa-ansette-nye-sjefer-i-buskerud-akershus-og-ostfold-1.16110927)

5.oktober 2022:

Høyre vil kutte hundretusen kroners-honorar til høyrepolitiker:

<https://www.nrk.no/osloogviken/hoyre-vil-stoppe-stort-honorar-til-egen-politiker-1.16118681>

10.oktober 2022:

Fylkespolitikere ga seg selv dobbel lønn:

<https://www.nrk.no/osloogviken/fylkespolitikere-ga-seg-selv-dobbel-lonn-1.16077511>

20.desember 2022:

Deltidspolitikere tjener hundretusenvis ekstra på møter i arbeidstida:

<https://www.nrk.no/osloogviken/deltidspolitikere-tjener-hundretusenvis-ekstra-pa-moter-i-arbeidstida-1.16212621>